

Oudste graf van Nederland gevonden

Archeologische opgraving Haps

Al sinds 2016 voert Econsultancy archeologisch onderzoek uit op de plek waar industrieterrein de Laarakker in Haps ontwikkeld wordt. In een reeks van opgravingen is inmiddels ruim 13 hectare minutieus onderzocht. Bij deze opgravingen zijn vele bijzondere sporen en vondsten uit met name de midden steentijd, de brons- en ijzertijd en de Romeinse tijd aan het licht gekomen. Eén van deze vondsten betreft een crematiegraf uit de midden Steentijd. Dit graf blijkt na grondig onderzoek het oudste graf te zijn dat ooit in Nederland gevonden is.

Figuur 1 tekening van Kelvin Wilson

De tekening beeldt het verzamelen van de botresten door de nabestaanden na de crematie uit. Er is gekozen voor een kleine groep mensen, een familie, om aan te geven dat het geen grote groepen mensen waren die rondtrokken. Het landschap is besneeuwd om aan te geven dat het nog steeds een relatief koude periode was in vergelijking met nu. De mensen hebben een wat donkerdere huidskleur omdat we vermoeden dat blanke mensen pas enkele duizenden jaren later in Nederland kwamen.

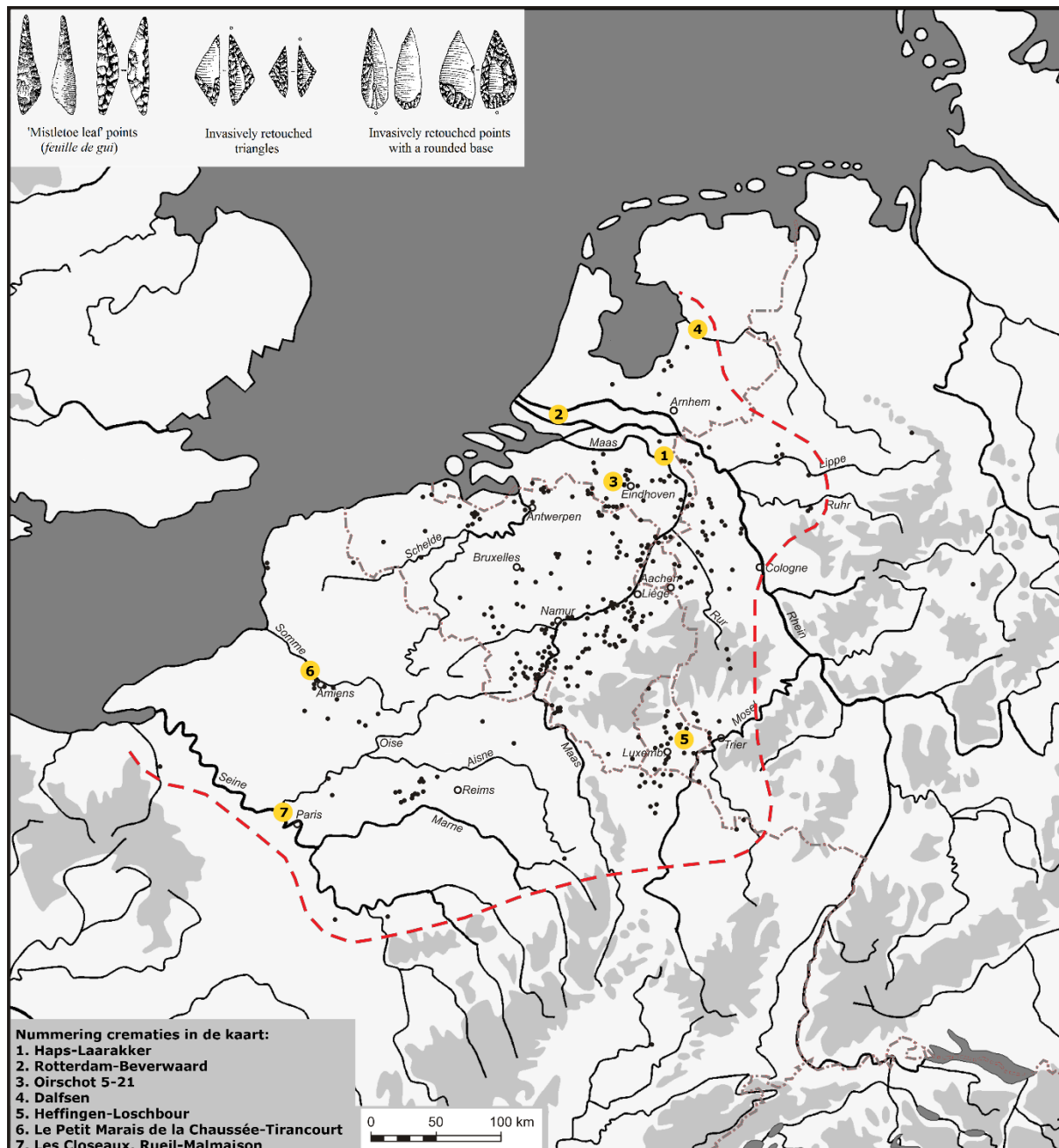
Het graf is aangetroffen op het hoogste deel van de Laarakker op een plek waar duizenden sporen en vondsten van de vroegere bewoners van Haps gevonden zijn. Op enkele meters van dit graf liggen enkele huizen uit de bronstijd en Romeinse tijd. Ook is hier een inhumatiegraf uit de late steentijd aanwezig. Het crematiegraf was echter veel lichter van kleur dan al deze 'jonge' sporen. Als er geen witte spikkels van gecremeerd bot waren gezien, was het graf waarschijnlijk niet eens opgemerkt. Bij het onderzoek van het graf bleek dat het graf in een kuil lag van 50 cm in doorsnee, waarvan nog 15 cm in diepte resteerde. Naast de gecremeerde botresten lagen er ook fragmenten houtskool, vuursteen en hazelnootschillen in het graf.

Al tijdens de opgraving realiseerden de archeologen zich dat het een bijzonder graf moest zijn. Op ongeveer 200 m afstand ligt een grafveld uit de IJzertijd met ongeveer 50 begravingen. Maar deze graven zagen er heel anders uit. Ze waren veel donkerder van kleur en duidelijker zichtbaar. In de grafkuilen was het bot anders neergelegd en vondsten van vuursteen en hazelnootschillen waren niet aanwezig. Wel waren er aardewerken en metalen voorwerpen meegegeven. Bovendien was om de meeste graven een kringgreppel aanwezig, wat wijst op de aanwezigheid van een grafheuvel.

Tijdens de uitwerking van de opgravingsgegevens heeft het graf dan ook speciale aandacht gekregen. Eerst is er van een houtskooltje een ¹⁴C-datering gedaan. De uitkomst, 7655 - 7553 v. Chr., was spectaculair. Ter controle is een datering van gecremeerd bot ingezet. Toen ook hier eenzelfde datering uitkwam, 7803 - 7582 v. Chr., was het wel zeker dat het gaat om een crematiegraf uit de vroegste periode van de midden steentijd.

Een team van specialisten heeft het graf onder leiding van opgravingsleider Tom Hos van Econsultancy onderzocht. Raphaël Panhuysen en Michiel Meurs hebben het gecremeerde bot bestudeerd. Aan de hand van de aanwezigheid van een tandwortel kon vastgesteld worden dat de gecremeerde persoon ten minste negen jaar oud moet zijn geweest. Het houtskool van de brandstapel bleek, na analyse van Liesbeth van Beurden, bijna allemaal afkomstig van naaldhout te zijn. Er waren twee kooltjes van eik aanwezig. Zij telde ook 125 stukjes van hazelnootschillen. Het grote aantal geeft aan dat ze doelbewust meegegeven zijn in het graf. Het vuursteen is bestudeerd door Patrick Bringmans. Hij concludeert dat een onbewerkt stuk vuursteen meegegeven is op de brandstapel en daar door de hitte gesprongen is. Mogelijk was het idee dat de overledene in het hiernamaals met dit vuursteen zelf de werktuigen kon makend ie hij nodig had.

Marcel Niekus heeft een overzicht gemaakt van de bekende crematiegraven uit de midden steentijd in Nederland. Naast Haps zijn er slecht drie andere vindplaatsen bekend: Rotterdam, Dalfsen en Oirschot. In Rotterdam zijn vier crematiegraven gevonden, wat het totaal aantal met Haps op zeven brengt. Dat er maar zo weinig graven gevonden zijn, laat zien hoe bijzonder dit graf in Haps wel niet is.

	Haps	R'dam-B 60	R'dam-B 58	Oirschot 5-21	R'dam-B 59	Dalfsen	R'dam-B 70
Spoor							
doorsnede (cm)	50	85	90	50	110	?	220
diepte (cm)	15	10	24	45	30-40	?	70
typering	kuil	crematiekuil	crematiekuil	kuilhaard	crematiekuil	kuilhaard	kuilhaard
Crematie							
N indiv.	1	1	1	1	1	1 of 2	1
Sexe	?	?	?	?	♀?	♀?	?
leeftijd (jaar)	9-?	10-34	10-40	10-13	12-40	?	20-?
Dierlijk botmateriaal	-	ja	ja	ja	-	?	ja
soort	-	<i>Sus scrofa</i>	MZ	?	-	?	MZ
Artefacten							
in spoor	ja	ja	ja	ja	ja	?	ja
geassoc. conc.	?	-	-	ja	-	?	-
N totaal	59	10	15	288	814	?	38
N werkt.	0	2	2	5	4	?	1
typen	-	spits	spits + steilgeret.	schrabber + spits	spits + steilgeret.	?	spits
overig	hazelnoot	-	-	kwartsiet	rolsteenhamer + slijpstn.	-	-
Datering (BP)							
bot	8800/8650	8465	8435	8320	8135	nvt	6770
houtskool	8590	4695-4240	5005-4410	7790	7850	>7760	7830
Datering, gecal. 95,4% (v.Chr.)							
bot	7803-7582 8207-7606	7587-7480	7581-7381	7513-7302	7303-7047	-	5726-5626
houtskool	7655-7553	3631-2679	3944-2913	7039-6435	6806-6600	7038-6416	6812-6574
Periode	vroeg Meso	midden Meso	midden Meso	midden Meso	midden Meso	midden Meso	laat Meso
Culturele associatie	?	RMS	RMS	RMS	RMS?	?	RMS

Tabel 1 Samenvatting van de belangrijkste gegevens van de Nederlandse mesolithische crematies op basis van de in de tekst genoemde publicaties en het rapport van Haps-Laarakker. MZ = middelgroot zoogdier.

Figuur 2 tekening van Kelvin Wilson

De tekening beeldt het verzamelen van de botresten door de nabestaanden na de crematie uit. Er is gekozen voor een kleine groep mensen, een familie, om aan te geven dat het geen grote groepen mensen waren die rondtrokken. Het landschap is besneeuwd om aan te geven dat het nog steeds een relatief koude periode was in vergelijking met nu. De mensen hebben een wat donkerdere huidskleur omdat we vermoeden dat blanke mensen pas enkele duizenden jaren later in Nederland kwamen.

Fragment van de tand en stukken onderbeen van het crematiegraf